

Sten B Nilsson om skogsindustrins vägval

– och perspektivet bakom

För att svaren på de fem frågorna (*se nedan*) som SKOGEN ställde ska vara meningsfulla måste man först redovisa i vilket perspektiv frågorna har besvarats. Jag utgår från följande perspektiv.

Världen och världsordningen från igår kommer aldrig tillbaka och den nya (o)ordningen är undergörande och stor osäkerhet råder om hur det landar. USA har länge levt över sina tillgångar och har en avskräckande statsskuld (125 procent av BNP) och ekonomin drivs av så kallade high-tech företag medan resten av ekonomin underpresterar.

Kinas ekonomiska tillväxt sjunker kontinuerligt på grund dramatiska demografiska förändringar och ett stort behov av strukturella förändringar i ekonomin. Europa och EU har en försvagad konkurrenskraft. Det är uppenbart att om Europa ska bli ett ekonomiskt draglok så är det nödvändigt med en reform av unionen, kanske främst i de mellanstatliga beslutsprocesserna. Det är en långsam process som kräver strukturförändringar av EU:s fördrag och institutioner. Rysslands ekonomi håller på att krackelera.

Parallellt med detta sker det dramatiska omvälvningar i världens demografi fram till år 2100. Det är i princip bara Afrika som har en positiv befolkningsutveckling men den är å andra sidan explosiv. I resten av världen minskar befolkningen. I Kina minskar befolkningen med ca 200 miljoner och i Europa med 45 miljoner till år 2050. Dessutom blir befolkningen äldre med en dramatiskt ökad försörjningsbörda för den verksamma befolkningen. År 2050 utgörs till exempel 35 procent av befolkningen i Europa av åldersklassen +65 år som kan jämföras med dagens 12 procent. Till detta ska läggas utvecklingen med ökande autokratier i världen och dessa har egentligen bara som mål att stärka ledarnas makt och personliga rikedom. Dessutom växer världens högerradikalism snabbt. *Därför gör jag bedömningen att vi får leva med en haltande världsekonomi under en betydande tid.*

Parallellt med världsordningens strukturomvandling har det under en längre tid ägt rum en strukturomvandling av den globala skogssektorn. Om vi ser till produktionen av marknads massa har globala syd (och främst Latinamerika) ökat sin andel av världsmarknaden till cirka 40 procent under 2000-talet och det är eukalyptusmassa. Under 2020-talet ökar produktionen i enbart Latinamerika med 20 miljoner ton och det är med moderna bruk som har en kapacitet av 2.5-3.5 miljoner ton/år i en linje som kan jämföras med Södras kapacitet på cirka 2 miljoner ton/år sammantaget för tre bruk. De nya bruken har därmed enorma skalfördelar jämfört med

nordiska bruk och har cirka 3 gånger högre EBITDA (företagslönsamhet som exkluderar finansiella kostnader och avskrivningar). Under 2000-talet har den kortfibriga massan varit cirka 15 procent billigare än vår långfibriga massa, vilket medfört att den korta fibern har substituerat den långa fibern i produkt efter produkt inom papper och kartong och kommer att fortsätta att göra detta med 2-3 procent per år. För närvarande flödar det in eukalyptusmassa till Europa. Det finns möjligheter att utöka de snabbväxande plantagerna i det globala syd med cirka 100 miljoner hektar utan markkonflikter till omkring 2050.

Vi har samma utveckling i Asien-Stillahavsregionen för produktion av papper och kartong som för marknadsmassa i Latinamerika, det vill säga att man tar andelar av den globala produktionen år för år. Kina är världens största konsument och producent av papper och kartong och producerade cirka 150 miljoner ton 2025. Kina ökade kartongproduktionen (wellpapp och solid kartong) med cirka 100 miljoner ton mellan 2012 och 2024 och det tillkommer 35 miljoner ton under 2025/26. Sedan 2019 till 2024 ökade kapaciteten för solid kartong med 25 miljoner ton och det tillkommer 15 miljoner ton 2025/26. Kina har också ökat kapaciteten för produktion av mjukpapper betydligt. Sedan har det skett en dramatisk strukturell förändring av massaproduktionen i Kina. Man har byggt ut sin massakapacitet under de senaste 10 åren så produktionen är cirka 25 miljoner ton nu (produktionen har mer än tredubblats sedan 2015). Dessutom har man integrerat massa och pappers- och kartongproduktion så produktionen är mer effektiv och ekonomisk. *Men man har överkapacitet i både massa-, pappers- och kartongkapacitet i förhållande till konsumtionen i Kina.* Man har ett kapacitetsutnyttjande av 60-70 procent.

Trots detta så tog kommunistpartiets partikongress i oktober, 2025 beslut om att utbyggnaden av skogsindustrin ska ha fortsatt prioritet. Dels ökar virkesutbudet från de egna plantagerna betydligt och man tecknar avtal om råvaruförsörjning från länder i regionen.

Så vad gör man? Jo, man exporterar och ökar exporten i snabb takt. Till exempel har exporten av kartong tredubblats sedan 2021. Kina bryter in på olika marknader i världen och det finns nu kinesisk massa, papper och kartong även på Europamarknaden. Priserna på papper och kartong ligger 20-25 procent under våra exportpriser. Det verkar som att Kina är på väg att göra det samma med massa, papper och kartong som man gjort med elbilar, solceller, batterier och mycket annat nämligen att dominera världsmarknaden genom låga priser. Kina har betraktats av skogsnäringen som en 'säker' exportmarknad och nu visar det sig att Kina har blivit en konkurrent på världsmarknaden. Kina kommer att vara nyckelspelare vad gäller framtidens pappers – och kartongproduktion.

Till detta ska läggas att det finns en betydande global överkapacitet för kartongproduktion generellt då hela världen byggde om sina obsoleta tidningspappers-tryck och skrivmaskiner till

kartongmaskiner när marknaden bröt samman för dessa produkter. Det finns också en global överkapacitet för vissa papperskvaliteter.

Det finns också en koppling till oredan i världsordningen som bland annat medfört nya tullar runt om i världen. Tullarna i sig utgör inte något större hinder för svensk skogsindustri men handelsströmmarna har förändrats så det har kommit in nya aktörer på 'våra' traditionella marknader. Aktörer som vi inte kan konkurrera med.

Åtskilliga av våra skogsindustriprodukter handlas i US\$. Sedan Trump tillträdde som President har dollarns värde sjunkit med cirka 2 svenska kronor och den förväntas sjunka med ytterligare 1 krona med fortsatt Trumpolitik. Det betyder minskade miljarder i intäkter för svensk skogsindustri. Det finns ett elakt ordspråk i branschen som säger att 'Skogsindustrin mår som bäst när det är högkonjunktur, låga virkespriser och förmånlig valutakurs'. Det ser inte ut som att vi får någotdera i framtiden.

Baserat på de så kallade Nestlé- och Zalando- historierna verkar det som att den svenska massa- och pappersindustrin har svårt att övertyga slutkonsumenterna på marknaden om att vi har ett starkt hållbart skogsbruk utan kunderna vänder sig till leverantörer i globala syd där hållbarheten är lättare att verifiera i snabbväxande plantager. Det verkar som att näringen försöker marknadsens förtroende för svenska skogsindustriprodukter. Det tar en attitydförändring mot en mer lyhörd inställning. Det går fort att tappa marknads förtroende men tar lång tid att återvinna det.

Jag måste också nämna klimatförändringarna i detta sammanhang. De kommer att förvärras över tid och så här långt har vi inte gjort tillräckligt för att uppnå ett resilient skogsbruk mot förändringarna i Sverige. Det är lättare för det snabbväxande plantageskogsbruket att snabbt klona fram mer resilienta skogar mot klimatförändringarna.

Ovanstående snabba genomgång visar att det är Latinamerika som kommer att vara prisledare vad gäller marknads massa och Asien-Stillahavsregionen (Kina) vad gäller papper-och kartong.

Bilden för sågad trävara ser något annorlunda ut. I Kanada har ekonomiskt tillgängligt virke minskat dramatiskt på grund av klimatskador (eld, insekter och torka), I British Columbia har avverkningarna minskat till hälften under de senaste 10 åren. Centraleuropa har haft dramatiska klimatskador (insekter, storm och torka) som medfört omfattande överavverkningar. Dessutom lägger man om till ett mera klimatsmart skogsbruk med mer lövskog. Det är ett begränsat antal länder som är villiga att handla med Ryssland och skogssektorn i Ryssland har stora problem genom den krisande ekonomin i landet. Industrin har produktionsproblem och det är svårt att få ut virke från skogen. Därför ser bilden mer gynnsam ut för sågade trävaror. Men konkurrensen kommer att öka. Kinas import beräknas att ha halverats inom 10 år genom ekonomisk utveckling, minskad byggaktivitet, och ökad produktion av så kallad engineered wood, i Kina

baserat på inhemskt lågkvalitativt virke. Kina uppvisar också en explosiv ökning i exporten av plywood. Marknadsutsikterna för export till USA beror på hur USA:s ekonomi kommer att utvecklas, för närvarande finns det ett stort överutbud av sågad trävara och skivor i USA. Kanada kan inte exportera som tidigare till USA pga. de nya tullarna och söker sig in på nya marknader i konkurrens med Sverige. EU har tecknat Mercosur-avtalet med Latinamerika om tullfrihet.

En övergripande slutsats är att tyngdpunkten för produktion av konventionella bulkprodukter såsom massa, papper och kartong förflyttas steg för steg från globala nord till globala syd. Däremot när det gäller sågad trävara kommer Norden fortsatt att vara viktig för den globala försörjningen.

Så till frågorna.

Behöver industrin förädla mer eller ställa om på annat sätt?

– Jag tror kanske inte att långlivade produkter är det viktigaste kriteriet, utan att det är ökat förädlingsvärde, det vill säga mer förädlade och värdefulla produkter. Både massaindustrin, och delar av pappers- och kartongindustrin har tappat förädlingsvärde sedan början av 2010-talet och det har även sågverksindustrin räknat per kubikmeter använd råvara. Som jag försökt visa ovan kommer den konventionella svenska massa-, pappers- och kartongindustrin att tappa konkurrenskraft succesivt till denna industri i globala syd. Vi är inte ensamma om detta utan det gäller Finland, Kanada, USA (om man inte skyddas av höga tullar) och Europa. Därför måste massa- och pappersindustrin ställa om för annan produktion med högre förädlingsvärde.

– Som jag visat på så kommer det att finnas en viktig marknad för sågade trävaror men näringen måste höja förädlingsvärdet betydligt på trävarorna. Den största delen av den sågade trävaran går till någon form av byggnation. För att nå dessa värden måste vi utveckla och exportera hela byggsystem som bygger på avancerade produkter av KL-trä, limträ och kompositprodukter. Det krävs ett intensifierat samarbete mellan stadsplanerare, arkitekter, byggnadsindustri, politiker, finansindustrin, AI- och 3D-expert, och sågverksindustrin för att lyckas. I detta fall går kravet på långlivade produkter hand-i-hand med kravet på ökade förädlingsvärden. Det betyder också att vi bör ha ett skogsbruk som är inriktat på kvalitet- och timmerproduktion.

Kommer det att vara lönsamt att producera massa av svensk skog i framtiden?

– Jag har försökt att visa på att vi kommer succesivt att förlora konkurrenskraft steg för steg för produktion av konventionell massa till globala syd och vi kommer inte att vara prisledare för avsalumassa med bristande lönsamhet som ett resultat. Andelen för den högre styrke- kvalitetsnischen för nordlig långfibrig barrmassa gentemot kortfibrig eukalyptusmassa har

stadigt sjunkit under flera decennier på grund av produktförskjutningar och teknisk utveckling i pappers- och kartongtillverkningen. Även den integrerade barmassaproduktionen i olika pappers- och kartongprodukter kommer att utsättas för ökande konkurrens från integrerade eukalyptusmassor från Latinamerika, Kina och Sydostasien. Idag producerar dessa regioner liner, vätskekartong och mjukpapper (som är typiska långa fiberprodukter) med 100 procent eukalyptusmassa.

Vilka produkter från den svenska skogen skulle du vilja se mer respektive mindre av?

– Vi är världsmästare att ta fram nya produkter som utnyttjar cellulosafibern som råvara. Vi vet också att dessa produkter har 20-100 gånger större förädlingsvärde i jämförelse med att använda fibern för bioenergi. Listan av nya produktmöjligheter kan göras lång men det är väldigt lite som hänt i praktiken och på marknaden. Vi har misslyckats med uppskalningen av produktionen.

– Det krävs ett annorlunda angreppssätt. Det måste till en *bredare skogsnäringspolitik och en ny skogsindustripolitik* som utarbetas i samarbete mellan industri, marknaden (kunderna för att få fram mervärdena av produkterna för kunderna), staten och forskningen. Utgångspunkten måste vara hela kedjan från skog, industriproducent till slutkonsument. Den industripolitiken måste också omfatta den trämekaniska skogsindustrin som diskuteras nedan.

– Jag vill inte peka ut några enskilda nya cellulosabaserade produkter att producera men det föreligger höga förädlingsvärden inom de kemiska- och farmaindustrierna. Cirka 35% av världens gröna kemipatent finns inom cellulosa-fibrer och skogsindustriella produkter.

– När det gäller den trämekaniska sektorn har jag redan pekat på den färdriktning som man bör gå. Det finns ett stort globalt bostadsunderskott och alla ropar efter nya bostäder. Bara inom EU finns det ett renoveringsbehov av cirka 300 miljarder € (i 2011 års priser). Behovet av smarta ROT-byggnadssystem är enormt. Intrycket är att utvecklingen av så kallade engineered wood products inom byggindustrin går snabbare utomlands än vad det gör i Sverige.

– Vi har ett annat problem i Sverige med att vi har i princip ingen industri för lövvirke (mer än massaindustrin som inte kan konkurrera med eukalyptus). Vi kommer att få mer löv i våra skogar genom mer blandskogar och ett ökat intresse att odla snabbväxande lövträd pga. klimatförändringarna. Vi måste få in löv (f.n. björk) i byggnation, KL-trä och limträ. Internationellt (kanske främst Centraleuropa, Kina, Nordamerika men även Australien och Brasilien) ligger man långt före i detta avseende.

Hur ska dagens skogsägare planera för morgondagens råvarubehov?

– Skogsägarnas organisationer måste ligga på staten, de fackliga organisationerna och skogsindustrin om en transformation till något nytt med en ny skogsnärlings- och skogsindustripolitik och vad det betyder för industrins framtida råvarubehov. Annars är risken stor att skogsägarna en vacker dag står med värdelösa skogstillgångar (så kallade stranded assets).

Finns det något vanligt missförstånd kring skogliga produkter?

– Ett stående argument från skogsnärlingen och politiken är att efterfrågan på våra nuvarande svenska skogsindustriprodukter kommer att växa och svensk skogsindustristruktur kommer att vara i all evighet. Detta när hela omvärlden stormar. Argumentet är felaktigt, vilket jag försökt att visa på ovan, utan skogsnärlingen förväntas att genomgå en betydande strukturförändring och den centrala frågeställningen är att implementera en bredare och ny skogsnärlingspolitik.

– Den övergripande slutsatsen är att vi behöver en **framtidskommission** för en ny skogsnärlings- och skogsindustripolitik omgående för att kunna genomföra en transformation av närlingen under ordnade former. Dagens industripolitiska koncept är att öka uttaget av virke i skogen, säkra virkesförsörjningen till industrin, öka produktionen av de industriprodukter vi producerar idag samt att hålla nere priset på råvaran. Skogsindustrin är livrädd för sviktande virkesflöde till industrin. Det är därför vi ser, i olika sammanhang, utspel med skräckscenarier från branschen om 20-30 procents nedläggning av skogsindustriella kapaciteter om olika policies implementeras. Industrin behöver kontinuerligt ett ökat virkesflöde för modernisering/uppgadering av industrin som leder till kapacitetsökningar och ökat virkesbehov. Men det är inte där problemet sitter utan hur världsordningen, den svenska industrins konkurrenskraft kommer att utvecklas samt teknikutvecklingen för nya produkter.

– Det är anmärkningsvärt att se hur politikerna är out of touch av verkligheten. Man har nyligen genomfört en skogsutredning med bland annat direktivet att öka uttaget i skogen och därmed få ned priset på råvaran. Lagrådsremissen baserad på utredningen presenterades häromdagen. Det är ett antiklimax på skogsutredningen som petar i kanten på regelverket för skogsbruk och kommer inte att ha någon som helst inverkan på svensk skogsnärlings konkurrenskraft.

För att travestera ett slitet politiskt uttryck 'nostalgi är ingen framtidsformel' .

Sten B Nilsson, mars 2026